

La mar, tema i inspiració de la pintura catalana moderna

*Amb la voluntat d'entendre la direcció temàtica de la nostra revista **Singlatures** i la del propi Museu de la Marina de Vilassar de la forma més àmplia i oberta possible, interrelacionant al màxim els àmbits d'estudi, obrim una sèrie d'articles reralitzats per especialistes al voltant de pintors catalans dels segles XIX i XX que hagin dedicat el seu treball parcialment o totalment al tema de les marines. El Museu de la Marina de Vilassar prepara per a aquest any 1993 una exposició relativa al tema, amb la col·laboració de col·leccionistes i altres institucions. Aquests articles seran, doncs, un complement i un preàmbul que oferim als nostres lectors.*

Les marines de Modest Urgell

per MILAGROS TORRES*

Modest Urgell i Inglada (Barcelona, 1839-1919). Fill de família benestant va abandonar la vida del comerç per dedicar-se a les expansions artístiques.

Va estudiar a l'Escola de Belles Arts, la Llotja sota la direcció d'en Martí Alsina.

Des de la seva època d'estudiant va ser amic «de los pintores, literatos y músicos que en su época formaban el núcleo de la producción juvenil barcelonesa. Los hermanos Vayreda, los Masriera, Mercadé, Simón Gómez, Fortuny, Tusquets, Soler Pellicer y Tomás Padró fueron sus inseparables compañeros de glorias y fatigas».¹

Va viure llargues temporades a París on va entrar en contacte amb Courbet, el gran realista francès, el qual sempre va admirar. En una de les seves estades a París va aprofitar per anar a estiuar a Berk, on va pintar marines, tal i com ell mateix ho recorda: «El tres de septiembre regresaba a París con dos marinas para Gupil y seis mil francos».² Aquest Gupil que menciona sens dubte es tracta de Goupil, un dels marxants més importants de París en aquells anys, amb el qual va entrar en contacte.

Tant la influència de Courbet com la del seu professor Martí Alsina es poden veure en algunes de les seves obres, que mostren punts de la tendència realista de l'època. Les seves obres moltes vegades mostren petits pobles, masies, ermites i platges que existien realment en aquells moments.

L'any 1895 va ser nomenat professor interí de perspectiva i paisatge a l'Escola de Belles Arts de Barcelona, la mateixa on havia estudiat. L'any següent es va encarregar com a professor titular de l'assignatura de paisatge fins a la seva mort.³

La seva tasca com a professor el va fer entrar en contacte amb molts artistes de generacions posteriors, com Joan Miró, Picasso, Anglada Camarasa, Joaquim Mir, Joan Vila Puig, Joan Roig i Soler, el seu fill Ricard Urgell... artistes als que sens dubte va influir.

Modest Urgell ha estat un artista difícil d'encasellar i per això mateix ha estat poc estudiat. Tal i com opinava Cirici: «La importancia de Modesto Urgell no ha sido valorada suficientemente. Por lo mismo que es un artista incómodo de clasificar, difícil de engarzar en la sarta de los hechos que constituyen el espinazo de la evolución pictórica catalana, generalmente ha dejado de ser interpretado».⁴

No és possible encasellar Modest Urgell dins una tendència, però sí que el podem apropar al romanticisme, realisme i simbolisme.

Encara que es pugui apropar a aquestes tendències, tenia un estil molt personal, sobretot per la seva temàtica.

Dins la producció catalana del segle XIX i tal com hem vist abans, s'ha de mencionar l'apropament d'Urgell a l'obra de Martí Alsina. També és perceptible a la seva obra una certa influència de Joaquim Vayreda, deixeble també de Martí Alsina, que ell tractà molt a Olot des del 1870 quan Urgell amb altres artistes anà a la capital de la Garrotxa fugint de l'epidèmia que assolava Barcelona.

També va ser company de Pellicer, Padró, Simó Gómez, Fortuny, Mercadé, Tusquets, Soler...

L'obra pictòrica d'Urgell se centra en paisatges: capvespres, cementiris, ermites, pobles i marines solitàries, barques abandonades a la platja, platges al capvespre amb un vaixell en la llunyarà, barques ancorades a la platja amb algun personatge d'esquena recollint les xarxes...

Les seves marines emeten una gran tranquil·litat a l'espectador, amb gavines que voltegen i pescadors asseguts al voltant d'una foguera.

Passem seguidament a analitzar algunes de les marines de Modest Urgell.

* MILAGROS TORRES és doctora en Història de l'Art per la Universitat de Barcelona; l'any 1987 va realitzar l'estudi i la catalogació de l'obra de Modest Urgell com a Tesi de Llicenciatura; l'any 1991 va ser comissària de l'exposició monogràfica del pintor Modest Urgell a la Sala Fontana d'Or de Girona.

1. *Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana*, Espasa Calpe, S. A., Barcelona, 1929, tom LXV, pàgs. 1.436-1.437.

2. URGELL, M., *El Murciélagos. historia de una patum*, Ed. Seguí, L'Avenç, Barcelona, 1913, pàg. 27.

3. MARÉS DEULOVOLO, F., *Dos siglos de enseñanza artística en el Principado*, Real Academia de Bellas Artes de San Jorge, Barcelona, 1964, pàg. s/n.

4. CIRICI PELLICER, A., *El Arte Modernista catalán*, Aymà Ed., Barcelona, 1951, pàgs. 306-307.

BARCA I PESCADORS

Il·lustració signada a l'extrem inferior dret apareguda a la revista *Catalunya Artística*, l'agost de 1901.

Observem el tractament de la barca amb la vela recol·lida, les dones repassant les xarxes, una asseguda i l'altra dreta, les gavines voltant i una barca a dins de la mar navegant. Els elements compositius són els mateixos. Simplicitat de composició i elements emprats, la qual cosa atorga gran quietud a la marina.

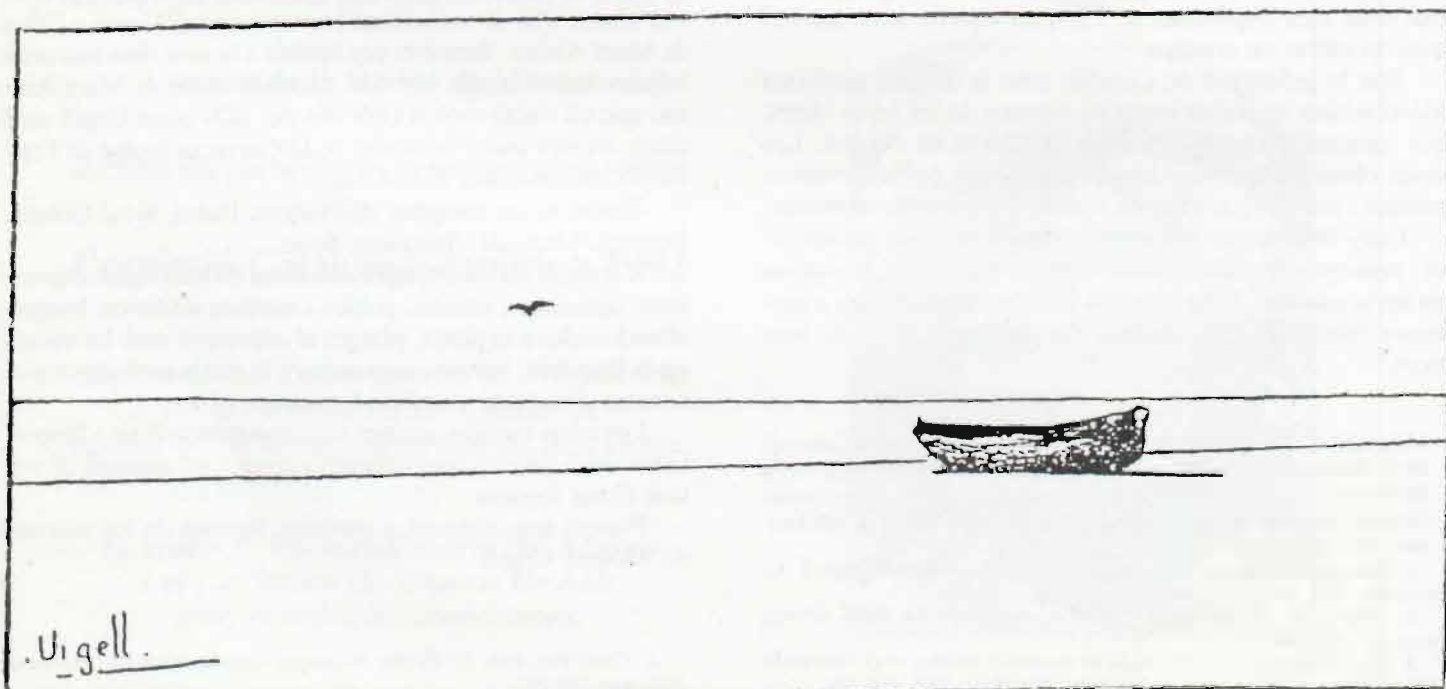
PLATJA HABITADA PER UNA FIRMA

Il·lustració signada a l'extrem inferior dret apareguda a l'obra escrita pel mateix Modest Urgell, *Catalunya*, Barcelona, Ed. Seguí, 1905.

En aquest dibuix la simplicitat de línies i d'elements compositius ha arribat al límit: dues línies, la de la sorra i la de l'horitzó, una barca, la seva ombra i una gavina.

Quietud total, tranquil·litat. Sensació de solitud i alhora de relaxament.

Dins la creació pictòrica de Modest Urgell les marines van ocupar un lloc molt important. Aquestes obres tenen un doble significat: per una part ens mostren la realitat del paisatge mariner de finals del segle XIX i principis del XX, essent Urgell un realista-historicista, i per una altra indiquen l'estil personal d'Urgell amb la seva iconografia un tant malenconiosa i trista, presentant normalment les seves marines al capvespre, no a plena llum del dia com seria característic d'un pintor mediterrani. Urgell ens dona una altra visió de les marines, una visió personal que el caracteritza i identifica.

MARINA

Oli/tela.

36 x 70 cm.

Signada extrem inferior esquerre.

Col·lecció particular Barcelona.

Obra d'espai obert, estàtica.

Obra composta per tres mariners, dos asseguts i un de dret. Tres barques ben delimitades i treballades i darrere, dins la mar, se'n poden distingir quatre més. La resta platja, gavi-nes, mar i cel.

Composició a base de línies verticals indicades per les veles i els pals de les embarcacions i línies horitzontals mos-trades per les barques, la sorra i la mateixa línia de l'horitzó

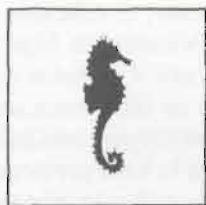
que separa la mar del cel. Els homes són també petites línies verticals.

L'obra té un pes superior a la dreta, on són situades les barques. A l'esquerra de la platja, la mar i el cel són els ele-ments compositius, per donar pas als mariners al centre de l'obra. Però el quadre no queda desequilibrat, el que pretén Urgell és que l'espectador pugui observar bé aquestes barques.

La pinzellada en el tractament de les barques és quasi fos, a la resta és una pinzellada tallada, àgil.

Treballada en colors ocres i rosats-grisencs al cel.

Les marines d'Urgell són obres amb pocs elements com-positius però que irradien una gran emoció.

VIIIe congrés internacional de museus marítims

VIII° congreso internacional de museos marítimos

VIIIth international congress of maritime museums

Barcelona, del 6 al 14 de setembre de 1993

El Museu de la Marina de Vilassar és un dels Museus participants en aquest important Congrés.